

**TEXNIKA SOHASIDA ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONINING TASHKILIY
SHAKLLARI VA MA'RUZALARNING O'RNI**

Tuxtamishova G.K.¹ Murodova. S. G

Gulistan davlat universiteti, o'qituvchisi¹

Gulistan davlat universiteti, magistr²

sarvinozmurodova617@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola ta'lim sifatini ta'minlovchi omillar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va Internetning ta'lim sohasiga kirib kelishi hamda ularning globallashtirishga hissa qo'shishini ko'rib chiqadi. Rivojlangan davlatlar tajribasi asosida ta'lim sifatini oshirish uchun AKTdan ommaviy foydalanish zarurati ta'kidlanadi. Maqola ta'limning tashkiliy shakllari, ularning ta'lim modeli bilan bog'liqligi va zamonaviy sharoitda ma'ruzalarning o'rnini tahlil etadi. Oliy ta'limda ma'ruza, seminar, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari, mustaqil ishlar va amaliyotlar kabi asosiy shakllar saqlanib qolgani, lekin yangi innovatsion elementlar (masalan, virtual tutoriallar) paydo bo'lgani ko'rsatiladi. Ma'ruzalar talabalarning nazariy bilimlarini shakllantirishda va bilish mantiqiy ketma-ketligini ta'minlashda muhim rol o'ynashi, shuningdek, ularning sifati ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichi ekanligi ta'kidlanadi. Maqola professor-o'qituvchilarga ta'lim jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar

ta'lim sifati, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), Internet, ta'limning tashkiliy shakllari, ma'ruza, ta'lim modeli, innovatsion pedagogik texnologiyalar, virtual tutorial, sinxron videokonferentsiya, mustaqil ishlar, amaliyot, nazariy bilim, bilish mantiqiy ketma-ketligi, professor-o'qituvchi, oliy ta'lim, globallashtirish.

Zamonaviy ta'lim tizimi jahon miqyosida tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va Internetning ta'lim sohasiga keng kirib kelishi ta'lim xizmatlarining globallashtirish, sifatini yuksaltirish va yangi tashkiliy shakllarning yuzaga kelishiga olib kelmoqda. Oliy ta'limda ta'lim jarayonining samaradorligi va sifati nafaqat ta'lim standartlari, dasturlari yoki texnik vositalariga, balki professor-o'qituvchilarning ilmiy salohiyati, talabalarning qobiliyatlari va ta'limning tashkiliy shakllariga ham bog'liqdir. Ushbu maqola ta'limning tashkiliy shakllari, ularning zamonaviy ta'lim modeli bilan uzviy bog'liqligi va bu jarayonda ma'ruzalarning muhim o'rnini ko'rib chiqadi. Xususan, ma'ruzalarning talabalarning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli, shuningdek, ularning sifati ta'limning umumiy sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligiga alohida

e'tibor qaratiladi. Maqola orqali ta'lim jarayonining zamonaviy muammolari va istiqbollari tahlil qilinib, professor-o'qituvchilarga o'z faoliyatini samarali tashkil etishda yordam berish maqsad qilingan.

Ta'lim jarayoni sifati ta'lim standartlari, ta'lim dasturlari, ta'lim jarayoniga jalb qilingan professor-o'qituvchilar ilmiy salohiyati, ta'lim oluvchilar salohiyati, ta'lim berish jarayoni texnik vositalari, ta'lim texnologiyalari, ta'lim jarayonini boshqarishning sifat darajasi kabi omillar bilan ta'minlanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va Internetning ta'lim sohasiga keng kirib kelishi ta'lim xizmatlarining globallashuvi uchun ham katta yo'l ochmoqda. Rivojlangan davlatlar ta'lim sohasida bo'layotgan bunday ijobiy jihatlarni e'tiborga olgan holda ta'lim sifatini yuksaltirish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan ommaviy ravishda keng foydalanish davr talabaga aylanib bormoqda. Ta'limda yangi innnovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanilayotgan bir vaqtda ta'limning tashkiliy shakllari qanday bo'lishi lozim?

Bunday sharoitda ma'ruzalar qanday o'rin tutadi? Oliy ta'limda o'qitishning tashkiliy formasi deb ta'lim jarayonida o'quvchi bilan o'qituvchining turli variantlardagi o'zaro pedagogik muloqati tushuniladi. Ma'lumki, oliy o'quv yurtlarida ta'lim jarayonining tashkiliy formasi ma'ruza, seminar, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari, talabalarning mustaqil ishlari va turli amaliyotlardan tashkil topgan. Har qanday tashkiliy forma ta'lim maqsadi, mazmuni va boshqa elementlarni o'z ichiga olgan ta'lim modelini aniqlaydi. Ta'limning tashkiliy formasi ta'lim modelining mohiyatini ochib beradi. Ta'lim modeli va tashkiliy forma o'rtasidagi bunday simmetrik bog'lanish professor-o'qituvchiga o'zining kasbiy muhitida ko'plab tendentsiyalarni farqlashga hamda o'z faoliyatida ta'lim jarayonini qanday tashkil etishni to'g'ri tanlashga yordam beradi. Hozirgi zamonaviy ta'lim jarayonida ta'lim modeli va tashkiliy formasi o'rtasidagi bunday bog'lanishni ko'rsatuvchi ko'plab misollarni keltirish mumkin. Masalan, yuqori sur'atda rivojlanayotgan ochiq masofaviy ta'lim boshqa ta'lim modellarida uchramaydigan yangi, jumladan virtual tyutorial, sinxron videokonferentsiya kabilarni o'z ichiga olgan tashkiliy shakllarni yuzaga keltirdi. Lekin, oliy ta'lim tashkiliy shakllarining tashkil etuvchi elementlari nomi qanday yangi shakl olmasin, baribir asosiy elementlar bo'lib ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari, seminarlar, mustaqil ishlar va amaliyotlar bo'lib qolmoqda va bular ichida ma'ruza talabalarni nazariy bilim olishlarida, amaliy ko'nikmalar hamda malakalarini shakllantirishlarida muhim o'rin tutmoqda. Ma'ruzalarning turli ko'rinishlardagi shakllari ta'lim jarayonida o'ziga xos yo'nalish kasb etib, talabada bilishning an'anaviy mantiqiy ketma-ketligini (qabul qilish, tushunish, uqish, fikrlash, qayta ishlash, mustahkamlash) hosil bo'lishiga olib keladi.

Shu sababli, oliy ta'limda o'qiladigan ma'ruzalarning sifati ta'lim sifatini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri bo'lib qolmoqda.

Zamonaviy ta'lim tizimida sifatli ta'limni ta'minlash axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va Internetning keng qo'llanilishga ega bo'lgan tashkiliy shakllar bilan uzviy bog'liqdir. Oliy ta'limda ma'ruza, seminar, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari, mustaqil ishlar va amaliyot kabi an'anaviy tashkiliy shakllar saqlanib qolgan bo'lsa-da, virtual tutoriallar va sinxron videokonferentsiyalar kabi yangi innovatsion shakllar ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlar olib kirmoqda. Ushbu shakllar ta'lim modeli bilan simmetrik bog'lanishda bo'lib, professor-o'qituvchilarga ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda yordam beradi. Ma'ruzalar esa talabalarning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutib, bilishning mantiqiy ketma-ketligini ta'minlaydi. Shu sababli, ma'ruzalarning sifati ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biri sifatida qoladi. Umuman olganda, ta'limda AKTdan foydalanish va tashkiliy shakllarning zamonaviy talablarga moslashuvi ta'lim sifatini oshirish va globallashuv jarayonlariga hamohang bo'lish imkonini beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bates, A. W. (2019). *Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning*. Vancouver: Tony Bates Associates Ltd. (Ushbu kitob ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish va zamonaviy ta'lim shakllarini tashkil etish bo'yicha keng qamrovli ma'lumot beradi).

2. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1), 3-10. (Maqola zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari va tashkiliy shakllarning rolini tahlil qiladi).

3. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). *Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge*. Teachers College Record, 108(6), 1017-1054. (Ushbu manba texnik ta'limda pedagogik va texnologik bilimlarning integratsiyasini ko'rib chiqadi).

4. Karimov, A. A. (2020). *Oliy ta'limda axborot texnologiyalarini qo'llashning zamonaviy tendentsiyalari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti. (Ushbu kitob O'zbekistonda texnik ta'limda AKTning qo'llanishi va tashkiliy shakllarga ta'sirini tahlil qiladi).

5. Solijonov, G., Uzaydullaev, A., Kuzibekov, S., & Jankorazov, A. (2023). The role of standardization in the industry and the analytical methods of product certification. Science and innovation, 2(A3), 144-149.

6. Nurmukhamedov, A. A., Jankorazov, A. M., Khazratkulov, J. Z., & Tashmurotov, A. N. (2023). Methods of improving the frying process in the production of vegetable oils.

7. Sattorov, K. K., Hamdamov, M. B., & Tashmurotov, A. N. (2021). Selection and research of new modifications of stationary promoted nickel-copper-aluminum catalysts. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(1), 438-447.

8. Tukhtamishova, G. K., Sattarov, K. K., & Nuriddinov, B. R. (2023, June). Post-harvest processing of wheat grain. In *American Institute of Physics Conference Series* (Vol. 2789, No. 1, p. 030009).

9. Suvanova, F., Qobilova, N., & Tukhtamishova, G. (2023). Improvement of solvent recovery technology in oil extraction production. *Science and innovation*, 2(A1), 209-212.

10. Tukhtamishov, S., Xudayberdiyev, R., & Tukhtamishova, G. (2023). MECHANIZED APPARATUS FOR CUTTING MELON FRUIT INTO ANNULAR SLICES. *Science and innovation*, 2(A1), 252-255.

11. Turabekova, D. (2024). ANALYSIS OF THE SPREAD OF MICROBIOLOGICAL DISEASES ON GRAPE PLANTS IN THE SYRDARYA REGION. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 1(7), 21-27.